

3. Guide to Ukrainian laws in wartime – May 2025. Baker McKenzie. URL: <https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/locations/ukraine/guide-to-ukrainian-laws-in-wartimemay2025.pdf>.

4. Bashynska I., Smokvina G., Bondarevska K., Semigina T., Tsikalo Y., Terletska V. Unleashing sustainable recovery and development: analyzing European countries' labor market experience. Acta Innovations. 2023. No. 49. P. 5-16.

5. Vasiuk N., Chernetchenko O., Mamka V., Semenets-Orlova I., Korolchuk O. State regulation of ensuring the quality medical care during martial law in Ukraine: Lessons for the international community. Issues in Law & Medicine. 2024. Vol. 39, No. 1. URL: <https://issuesinlawandmedicine.com/articles/state-regulation-of-ensuring-the-quality-medical-care-during-martial-law-in-ukraine-lessons-for-the-international-community/>

6. Bashynska I., Malynovska Y., Kolinko N., Bielialov, T., Järvis M., Kovalska, K., Saiensus M. Performance assessment of sustainable leadership of enterprise's circular economy-driven innovative activities. Sustainability. 2024. No 16(2), 558.

НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО СПРИЯННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ¹

Н.М. Внукова, д.е.н., проф.

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м.Харків*

Особливої актуальності набуває ефективність налаштування діючої системи управління вітчизняними підприємствами, які займаються експортно-імпортними операціями під час воєнного стану, що сприятиме правильному налаштуванню облікових процесів, зменшенню податкового навантаження та подальшому їх розвитку. Це потребує кваліфікованого стратегування для досягнення відповідності експортно-імпортним вимогам ЄС та СОТ через продовження процесу євроінтеграції, незважаючи на воєнний стан у країні. Міжнародне законодавче забезпечення зовнішньоекономічної діяльності та вдосконалення вітчизняного нормативно-правового регулювання потребує особливої уваги [4].

За даними експертів та науковців, незважаючи на воєнний стан, зовнішня торгівля є стратегічно важливою для розвитку країни. Перспективні напрями зовнішньої торгівлі для України: аграрний сектор є найбільшим в експорті, продукти органічного виробництва; посилюється попит на ІТ-сектор та електричні машини та обладнання; легка промисловість та мода може бути популярною на міжнародному ринку [3], але за даними Держстату полазники промисловості в січні 2025 року стали гіршими в експортній діяльності за оцінки ІЕДПК [1]. Експорт товарів у квітні 2025 року впав на 2% дпр, а імпорт зріс на 7% дпр. [1].

Можна погодитися з пропозиціями науковців щодо подолання проблем у сфері зовнішньоекономічної діяльності через застосування інноваційних напрямів: забезпечення виключних компетентностей фахівців з міжнародної торгівлі; збільшення ліцензій на новітні технології, обладнання та машини; спрощення проходження митного контролю сировиною, яка необхідна для виробництва вітчизняних товарів першочергового значення; зниження транзакційних видатків, відтермінування подання звітності тощо [4].

Експортно-імпортна діяльність суб'єктів господарювання державного сектора економіки характеризується низкою ознак, які відрізняють її від діяльності приватних компаній,

¹ Дослідження здійснено у межах НДР «Забезпечення інноваційного розвитку експортно-імпортної діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки в умовах воєнного та повоєнного стану»

що відзначено науковцями [5]. Ці особливості пов'язані з їх правовим статусом, метою діяльності, а також з фінансовою та нормативно-правовою підтримкою з боку держави. Суб'єкти господарювання державного сектора економіки відіграють ключову роль у зовнішньоекономічній діяльності країни, забезпечуючи експорт значної частки промислової та сільськогосподарської продукції, залучаючи валютні надходження [5].

Наприклад, експорт електроенергії державного стратегічного підприємства АТ НАЕК «Енергоатом» має величезний потенціал для експорту електроенергії у країни Європи. В умовах воєнного стану резервні потужності Енергоатома складають близько 2500 МВт·год. Їх можна використати для виробництва електроенергії на експорт за умови доступної пропускної спроможності перетину [6]. Внаслідок того, що ціна на електроенергію в Європі щонайменше в 3 рази більше ніж в Україні, від експорту такого обсягу електроенергії АТ НАЕК «Енергоатом» може отримувати додаткові 3 млрд євро на рік.

Пільги і підтримка з боку держави дозволяє їм ефективніше здійснювати експортно-імпорتنу діяльність, що має стратегічний характер. Ці суб'єкти господарювання часто виконують завдання, пов'язані з реалізацією державних програм, забезпеченням національної безпеки та підтримкою соціально значущих галузей економіки. Суб'єкти господарювання державного сектора економіки активно беруть участь у міжнародних проєктах, що сприяє їхньому технологічному розвитку та інтеграції у світову економіку. Вони сприяють зростанню експорту, виконанню стратегічних завдань, спрямованих на забезпечення безпеки [5].

Наприклад, Державна компанія «Укрспецекспорт» заснована відповідно до постанови КМУ від 14.08.96 № 944 «Про створення Державної компанії з експорту та імпорту продукції і послуг військового та спеціального призначення». Про діяльність компанії надано звіт з аудиту фінансової звітності за 2023 рік про сукупний дохід та інші показники [7]. З огляду на воєнний стан в аудиторському звіті відзначено суттєву невизначеність, що стосується безперервності діяльності. До Статутних завдань компанії належать: сприяння нарощуванню ефективності, чому можуть сприяти створені представництва в інших державах [7].

Щодо інноваційності сприяння таким підприємствам державного сектору потрібні особливі умови розробки спеціальних інструментів стимулювання експорту або інші інструменти управління їх зовнішньоекономічною діяльністю. Для підвищення ефективності їх діяльності необхідно продовжувати державну підтримку, вдосконалювати законодавчу базу та розширювати міжнародну співпрацю.

Подальший напрям розвитку дослідження щодо поточного стану та змін експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання передбачається у проведенні аналізу ефективності державних програм підтримки експортно-імпоротної діяльності, оцінюванні їх інноваційності і ефективності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки та визначенні впливу міжнародних економічних угод та санкцій на розвиток їхньої експортно-імпоротної діяльності [5].

Науковці визначають, що дієвість та функціональна реалізованість системи показників ефективності експортно-імпоротної діяльності промислового підприємства зумовлюються її відповідним теоретико-методологічним забезпеченням, до складу якого рекомендується включити відповідні інноваційні принципи формування, вимоги, функції діагностики, що реалізуються завдяки цій системі показників, та структурні складники ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства [2].

Висновок. Для удосконалення підходів до забезпечення формування системи показників оцінки ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємств пропонується врахувати основні принципи порівняльності, тотожності, своєчасності та цілеспрямованості, виконати вимоги до складу показників, які мають бути адекватними, багатовимірними, не бути обмеженими, оцінювати ефективність та рівень доходності експортно-імпоротної діяльності.

Література:

1. Бетлій О., Коссе І., Кравчук В. Місячний економічний моніторинг України. ІЕДПК. №244, травень 2025 року 9 с. URL: http://www.ier.com.ua/ua/publications/regular_products/monthly_economic_monitoring?pid=7712
2. Гринько П. О. Формування системи показників діагностики ефективності експортно-імпоротної діяльності підприємства *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* Випуск 20, частина 1, 2018. С.122-125. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/0db721b0-4ca3-405c-8fbc-4ae36186dfce/content?page=122>
3. Зовнішня торгівля України: актуальні напрями та перспективи на 2024 рік. ALLY Logistic. 24.01.2024. URL: <https://allylogistic.com/зовнішня-торгівляукраїни-актуальні/>
4. Кашперська А. І., Яцюк О. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: сучасні виклики та перспективи розвитку. *Бізнес Інформ*. 2024. №5. С. 32–42. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-32-42>
5. Малярець Л. М., Норік Л. О., Бударін О. С., Скляр Т. П. Особливості розвитку експортно-імпоротної діяльності суб'єктів господарювання державного сектора економіки. *Проблеми економіки*. № 2 (60), 2024. С.94-107. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-2_0-pages-94_107.pdf
6. Сайт АТ «НАЕК «Енергоатом» URL: <https://energoatom.com.ua/ua/>
7. Фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2023 року, «Укрспецекспорт» та звіт незалежного аудитора АС Crowe Ukraine 67 с. URL: <https://www.ukrspecexport.com/information-on-economic-activity>

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ЦІНИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ БАЗОВИХ ПРОДУКТІВ

Н.М. Дашенко, к.е.н., доц.,

В.Р. Медведенко,

Національний університет «Одеська політехніка»

м. Одеса

За останні три роки індекс споживчих цін в Україні зріс на 144,2%. Це свідчить про значне зростання вартості життя, зокрема через інфляцію, викликану війною, підвищенням цін на енергоносії та загальними економічними труднощами. Економісти очікують, що ця тенденція продовжиться у найближчі роки, оскільки нестабільність в економіці країни, зокрема через збройний конфлікт та глобальні економічні зміни, може зберігати високі темпи інфляції. Очікується, що в умовах подальших економічних труднощів, таких як дефіцит ресурсів, санкції та інші фактори, ціни на основні товари та послуги можуть продовжувати зростати, що призведе до ще більшої фінансової напруги для населення. Експерти підкреслюють, що для стабілізації ситуації необхідно вживати заходів на рівні уряду, включаючи підтримку підприємств, зміцнення фінансових інститутів та реформування енергетичного сектору.

За час повномасштабної війни в Україні, як свідчить статистика, ціни на деякі продукти підвищились майже вдвічі. Такий різкий стрибок вартості товарів є наслідком низки факторів, серед яких — зростання вартості енергоносіїв, порушення логістичних ланцюгів, руйнування інфраструктури та зниження обсягів виробництва. Особливо суттєво подорожчали базові продукти харчування, такі як хліб, молоко, м'ясо, а також овочі та фрукти, які залежать від умов погодних змін і доступу до ресурсів.

Війна значно ускладнила процеси поставок і виробництва, а також спричинила втрати у аграрному секторі, що також позначилося на підвищенні цін. Крім того, валютна нестабільність та інфляція створюють додатковий тиск на ціни. В результаті, навіть після певного